

पुष्पखेती

अस्मिता कार्की

परिचय

- ▶ प्रकृतिको सुन्दर आलाङ्कारिक फूल, बोटविरुवा, रुखहरुको उत्पादन, प्रशोधन, बजारिकरण र विविध प्रयोग
- ▶ नेपालमा मुख्य आलाङ्कारिक फूल, सिजनल फूल, कट् फ्लावर्सको खेती दक्षिण तराई देखि उत्तर पहाड सम्म गर्न सकिने
- ▶ तराईमा फूल खेती गरिने मुख्य जिल्लाहरुमा चितवन, मकवानपुर, रुपन्देही, झापा, सुनसरी र महोत्तरी हुन्
- ▶ पहाडमा फूल खेती गरिने मुख्य जिल्लाहरुमा काठमाडौं, ललितपुर, भक्तपुर, धादिङ, नुवाकोट र कास्कि हुन्

पुष्पखेतीको वर्गीकरण

- ▶ मौसमि फुल
- ▶ आलंकारिक फुल
- ▶ कट् फ्लावर्स
- ▶ बगैँचा
- ▶ गाना फुल
- ▶ नर्सरी

नेपालमा पुष्प व्यवसायको बर्तमान स्थिति

- सुरुवात १९५०
- २०४९ सालमा नेपाल फ्लोरिकल्चर एशोसिएसनको स्थापना
- कारनेसन, जरबेरा, ग्ल्याडियोस, गुलाफ बर्षभरी उत्पादन हुने र अत्याधिक माग हुने फुल हुन्
- नेपालमा हाल ५० जातका कट् फ्लावर्स र १०० जातका आलंकारिक फुलको व्यवसायीक उत्पादन हुन्छ
- नेपालमा ग्ल्याडियोस, कारनेसन, गुलाफको दैनिक माग ८००० देखि १०,००० हुन्छ
- ट्युबरोज ४,५०० देखि ७,५०० र सुनगाभा १,००० देखि ३,००० सम्म दैनिक माग हुन्छ
- आयातित फुलको ६० प्रतिशत काठमाडौंमा उपयोग हुन्छ

- ▶ २०७३/७४ मा ३९ जिल्लामा लगभग ६७८ पुष्प फर्म/नर्सरीहरु
- ▶ क्षेत्रफल १४८ हेक्टर
- ▶ ४३,००० भन्दा बढि व्यक्तिलाई प्रत्यक्ष तथा अप्रत्यक्ष रुपमा रोजगारी उपलब्धता
- ▶ आ.ब.२०७२/७३ मा
- ▶ सिजनल फूल बिरुवा तर्फ रु २५.०३ करोड,
- ▶ आलंकारिक वोट बिरुवा तर्फ रु. ४६.०६ करोड,
- ▶ कट् फ्लावर्स तर्फ रु २४.६९ करोड,
- ▶ ल्याण्डस्केप तथा गार्डेनिङ्ग तर्फ रु १९.६८ करोड,
- ▶ खुल्ला फूल तर्फ रु.८.०९ करोड,
- ▶ सामग्री आपूर्ति तर्फ रु.१४.९७ करोड,
- ▶ अन्य (कार्पेट ग्रास, बल्ब, राईजम टयुवर टिष्यूकल्चर आदि) तर्फ रु ९.६२ करोड,
- ▶ निर्यात तर्फ रु ३.२५ करोड गरि जम्मा १ अर्ब ५१.३९ करोड भन्दा बढिको कारोबार
- ▶ आ.ब.२०७२/७३ मा ६.०४ करोड बराबरको पुष्प तथा पुष्पजन्य बस्तुको आयात

फूलको महत्व

- ▶ पुजाआजामा प्रयोग
- ▶ तिहारमा
- ▶ बिहेमा मण्डप, गाडी, घर सजावटको लागि
- ▶ फुल बगैँचाले घर, अफिस, होटल, पार्क आदिको सुन्दरता बढाउन र मनोरन्जनको लागी
- ▶ अतिथि सत्कारमा फुलको माला वा गुच्छाका लागि
- ▶ औषधी उपचारको लागि
- ▶ बहुमुल्य तेल, सेन्ट, अगरबत्ती, श्रृङ्गारको सामान आदि उत्पादन गर्न

god-bless-store

पुष्पखेतीमा ध्यान दिनुपर्ने कुराहरु

- ▶ गुणस्तरिय वीउको प्रयोग
- ▶ माटो तथा हावापानी
- ▶ मलखाद
- ▶ सिंचाई
- ▶ गोडमेल
- ▶ काँटछाँट
- ▶ रोग तथा किराको नियन्त्रन
- ▶ फुल टिप्ने अवस्था
- ▶ ग्रेडिड, भण्डारण तथा बजारिकरण

व्यवसायीक रुपमा उत्पादित फुलहरु

- ▶ सिजनल फूल : सयपत्री, लाउरे फुल, प्यान्सी, कारनेसन, क्यालेन्डुला
- ▶ बहुवार्षिक फूल : जरबेरा, कारनेसन, सुनगाभा, जरानियम
- ▶ आलंकारिक फुल : साइकस, पाम, ड्सिना, धुपी, फिकस
- ▶ भाडी र लहरेदार बोटहरु : गुलाफ, कागजी फुल, इनद्रकमल, घन्टी फुल, चमेली फुल
- ▶ कट् फलावर्स : ग्ल्याडियोलस, गुलाफ, कारनेसन, जरबेरा, ट्युब रोज, सुनगाभा, गोदावरी, लीली, टुलिप
- ▶ गाना भाको फुल : ग्ल्याडियोलस, यमारिलिस, लीली
- ▶ आलंकारिक बोटहरु : धुपी, कुरिलो, फर्न

नेपालको मुख्य कट् फ्लावर्स

- ▶ वर्षभरी फुल्ने : जरबेरा, गुलाफ, कारनेसन, ग्ल्याडियोस
- ▶ मौसमी फुल (३ महिना भन्दा बढी) : गोदावरी, ट्युव रोज, बर्ड अफ प्याराडाइस
- ▶ वार्षिक उत्पादन : एमारिलिस, ड्याफोडिल
- ▶ कट् फ्लावर्स उत्पादन गर्ने मुख्य जिल्लाहरू

वर्ग

जिल्लाहरू

क काठमाडौं, भक्तपुर, ललितपुर, धादिङ, चितवन, मकवानपुर,

ख भापा, सुनसरी, मोरङ, धनुषा, सिराहा, कास्की

ग दोलखा, बाँके, कैलाली, कंचनपुर, डोटी, डडेलधुरा

घ इलाम, धनकुटा, सप्तरी, गार्खा, सिन्धुपाल्चोक, उदयपुर, बारा, पर्सा,
कपिलवस्तु, बर्दिया, नुवाकोट, सर्लाही, रुपन्देही, महोत्तरी, तनहुँ, पाल्पा

पुष्पखेति गर्ने तरिका

- ▶ खुल्ला ठाउँमा खेति
- ▶ संरक्षित खेति
 - हाई टेक
 - सेड हाउस
 - नेट हाउस
 - प्लास्टिक घर
- ▶ सेड हाउसका फाइदाहरु
 - फलफुल तथा तरकारीको बेर्ना उत्पादन गर्ने
 - रोग किरा बाट बचाउँछ
 - अत्याधिक गर्मी बाट बचाउँछ
 - हावा, पानी, हिँउ, असिना, तुसारो, चरा आदि बाट बचाउँछ

गुलाफ खेतिबाट नाफा

- ▶ धान खेतिको लागत प्रति हेक्टर - रु. ३५,९००
- ▶ धानको उत्पादकत्व - ३.१५
- ▶ धान खेतिबाट आम्दानी प्रति हेक्टर - १ लाख ४० हजार
नाफा - रु. १ लाख ४ हजार
- ▶ डच रोजको जम्मा लगानी खर्च प्रति हेक्टर - रु. ३ लाख
८६ हजार
- ▶ प्रति हेक्टर आम्दानी - रु. ६ लाख ८० हजार (एउटा
बोटबाट ३० वटा फुल र प्रति फुल रु. ३०)
- ▶ गुलाफको उत्पादकत्व - १० लाख फुल
- ▶ नाफा - रु. २ लाख ९४ हजार

पुष्पखेतीमा अवसरहरु

- ▶ सुहाउँदो हावापानी र माटो
- ▶ जैविक विविधता (३५० जातका सुनगाभा, ६५०० जातका फुल, बुटा र रुखहरु पाइने)
- ▶ बढ्दो जनसङ्ख्या र माग तर अपुग उत्पादन
- ▶ सहर हरियाली र सुन्दर बनाउने अभियान
- ▶ स्वदेशी उत्पादन र माग बीचको भिन्नता , कट फ्लावर (-२० प्रतिशत), आलङ्कारिक फुल (-५० प्रतिशत), विरुवा (-९० प्रतिशत) र फुलको विउ (१०० प्रतिशत)
- ▶ रोजगारीको अवसरहरु (नर्सरी, कन्सल्टेन्सि)

पुष्पखेतीका चुनौतीहरु

- ▶ ज्ञानको अभाव
- ▶ परम्परागत खेती प्रणाली
- ▶ नयाँ तथा गुणस्तरीय बीउ, वरुवाहरुको अभाव
- ▶ आवश्यक श्रोतहरुको अभाव (मल, औजार आदि)
- ▶ लगानीको अभाव
- ▶ फुल टिपिसकेपछि हुने घाटा २० - २५ प्रतिशत

पुष्पखेतीमा भविष्य

- ▶ ९० प्रतिशत भन्दा बढि मौसमि फुल, कट् फ्लावर्सको विरुवा, टिस्यु कल्चर बाट उत्पादित विरुवा र ५० प्रतिशत भन्दा बढि आलंकारिक फुलको माउ बोटहरु विदेशबाट आयात हुने (होल्यान्ड, स्पेन, जापान र भारत)
- ▶ ११० करोड बराबरको फुल र ३०० हजार माला आउँदो तिहारमा भित्राउँदै
- ▶ गत वर्ष १.१ करोड सयपत्रीको मालाको व्यापार जसमा २ लाख सेट भारतबाट आयात
- ▶ भाईटिकामा काठमाडौंमा मात्र १.५ देखि १.७ करोडको मालाको माग
- ▶ काठमाडौंमा तिहारको ३ दिनमा मात्र १६० करोडको फुल, माला र गमलाको व्यापार
- ▶ तिहारमा पोखरामा मात्र रु २० करोडको फुलको माग

पुष्पखेतीमा भविष्य...

- ▶ प्रणय दिवसमा २ लाख वटा गुलाफको कारोबार जसमा १ लाख ६० हजार वटा भारतबाट आयातित
- ▶ जरबेराको मुल्य रु. ११०, कारनेसन रु. २५, गुलाफ रु. २५० प्रति बोट, सयपत्रीको माला रु. ८० देखि १०० प्रति माला
- ▶ स्वदेशी उत्पादन जाडोमा घट्ने हुनाले भारतबाट मात्र ७५ प्रतिशत फुलको आयात हुन्छ
- ▶ नेदरल्यान्ड, थाइल्यान्ड, अमेरिकामा नेपाली सयपत्री, गुलाफ, गोदावरी, ग्ल्याडियोस, जरबेरा आदिको माग

तरबारे फुल

गोदावरी

जरबेरा

लाउरे फुल

सर्वदा

रजनीगन्ध

टुलिप

कागजी फुल

धन्यवाद

